

**ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
118-0-Рев-06-000 635
Бања Лука, 27.3.2007. год.**

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Петра Бајића, као предсједника вијећа, Драгослава Лукића, Стевана Савића, Биљане Томић и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужиоца Н. Г. из Г., кога заступа пуномоћник М. М., адвокат из Г., против туженог Акционарског друштва Л. Г., кога заступа пуномоћник М. Г., ради заштите права из радног односа, одлучујући о ревизији тужиоца против пресуде Окружног суда у Б. Л. број Ж-219/99 од 4.7.2001. године, на сједници одржаној дана 27.3.2007 године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Г. број Рс-2/99 од 18. маја 1999. године одбачен је као неблагоприятан тужбени захтјев тужиоца Н. Г. (правилно: одбачена је тужба у том дијелу!) за поништење рјешења туженог Акционарског друштва Л. из Г. број 24/3-13 од 9.12.1992. године и број 3/1177 од 1.9.1992. године (став 1. изреке); тужбени захтјев тужиоца за поништење рјешења туженог број 201/98 од 30.11.1998. године, за враћање у радни однос и обављање задатака према стручној спреми, као и за наплату заосталих и неисплаћених личних доходака почев од 1.9.1992. године са законском затезном каматом и за накнаду парничних трошкова, одбијен је у цјелини као неоснован (став 2.).

Другостепеном пресудом Окружног суда у Б. Л. број Ж-219/99 од 4.7.2001. године жалба тужиоца је дјелимично уважена, првостепена пресуда је укинута у дијелу којим је тужилац одбијен са захтјевом за поништење рјешења туженог број 201/98 од 30.11.1998. године и одлучено да се у том дијелу предмет врати првостепеном суду на поновно суђење (став 1. изреке); жалба тужиоца је одбијена и првостепена пресуда потврђена у преосталом дијелу којим је одбачена тужба за поништење рјешења број 3/1177 од 1.9.1992. године и број 24/3-13 од 9.12.1992. године на основу којих му је престао радни однос, којим је одбијен његов захтјев за враћање у радни однос на радно мјесто према стручној спреми, и тражена исплата неисплаћених личних доходака од 1.9.1992. године са законском затезном каматом као и накнада парничних трошкова (став 2.).

Тужилац је изјавио ревизију против става 2. изреке другостепене пресуде због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се обје нижестепене пресуде укину у побијаном дијелу и предмет у том дијелу врати првостепеном суду на поновно суђење.

Одговор на ревизију није поднесен.

Републичко тужилаштво се није изјаснило о ревизији у смислу члана 390. став 3. Закона о парничном поступку који је био на снази у вријеме доношења првостепене пресуде („Службени лист СФРЈ“, број 4/77 до 35/91 и „Службени гласник Републике Српске, број 17/93 до 32/94-у

даљем тексту: ранији ЗПП), у вези са члановима 456. став 1. и 461. Закона о парничном поступку који је сада на снази („Службени гласник Републике Српске“, број 58/03, 85/03 и 74/05, у даљем тексту: важећи ЗПП).

Ревизија није основана.

Предмет разматрања у овом поступку по ревизији је само потврђујући дио изреке другостепене пресуде (тј. став 2. изреке) поводом тужиочеве тужбе за заштиту његових права из радног односа.

Тужиоцу је, према утврђеном чињеничном стању, рјешењем правног претходника туженог Мјешовитог предузећа Л. из Б. Г. Д.Д. Прехрамбена индустрија број 3/1177 од 1.9.1992. године престао радни однос са 1.9.1992. године. Као разлог престанка радног односа наведено је одсуство са посла дуже од 5 радних дана. Рјешење је достављено тужиоцу 6. новембра 1992. године. Тужилац је поднио приговор, који је одбачен одлуком правног претходника туженог број 24/3-13 од 9.12.1992. године. Према образложењу тог акта, тужилац је био позван да у року од 8 дана достави на увид доказ о радној обавези, уз упозорење да ће у противном његов приговор бити одбачен, што је пропустио да уради, па је из тих разлога одлучено као у изреци одлуке. Тужилац је примио одлуку од 9.12.1992. године на дан 16. децембра 1992. године и против ње није покренуо судски спор, него је 23. марта 1998. године поднио захтјев правном претходнику туженог за повезивање радног стажа од 1. септембра 1992. године и даље. Захтјев је одбијен рјешењем правног претходника туженог број 201/99 од 30.11.1998. године које је тужилац примио средином децембра 1998. године и против њега благовремено поднио приговор. Управни одбор правног претходника туженог није одлучивао о приговору, па је тужилац покренуо судски спор подношењем тужбе првостепеном суду на дан 13.1.1999. године.

Првостепени суд је закључио да је тужба у односу на оспорене акте – одлуку од 9.12.1992. године и рјешење од 1.9.1992. године неблагоприятна у смислу члана 66. став 1. Закона о основним правима из радног односа („Службени лист СФРЈ“, број 60/89 и 42/90, у даљем тексту: ЗОПРО) који је тада био на снази. Ти акти су постали коначни, па је у односу на њих тужба одбачена.

Прихватајући утврђено чињенично стање, другостепени суд је одбио жалбу тужиоца и потврдио првостепену пресуду у односу на наведене акте, позивајући се на члан 83. став 1. ЗОПРО, односно на чланове 56. и 57. Закона о радним односима („Службени гласник Републике Српске“, број 25/93, са каснијим измјенама и допунама, у даљем тексту: ЗРО).

Становиште другостепеног суда је правилно.

Чланом 83. став 1. ЗОПРО, који је био на снази 1992. године, кад су донесени оспорени акти из те године, прописано је да радник који није задовољан коначном одлуком надлежног органа у организацији има право да у наредном року од 15 дана тражи заштиту својих права пред надлежним судом.

Тужилац је другостепену одлуку број 24/3-13 од 9.12.1992. године примио 16.12.1992. године. У то вријеме вођен је рат у Босни и Херцеговини, што се у пракси судова сматра као објективна околност која је спречавала тужиоца да се обрати суду ради заштите својих права из радног односа. Одлуком Народне Скупштине Републике Српске број 02-732/96 од 19. јуна 1996. године која је ступила на снагу истог дана („Службени гласник Републике Српске“, број 15/96) укинута су у Републици Српској ратно стање и стање непосредне ратне опасности. Од тада више није било објективних сметњи да се тужилац обрати суду ради заштите права из радног односа. Он међутим није поднио тужбу у року од 15 дана од 19. јуна 1996. године, него тек на дан 13.1.1999. године, па је његова тужба правилно одбачена као неблагоприятна у односу на оспорене акте из 1992. године у смислу члана 83. став 1. ЗОПРО. Рок од 15 дана из ове законске одредбе је строги законски рок (преклузиван рок) чијим пропуштањем радник губи не само право на судску заштиту

него и сама материјална права из радног односа чију је заштиту тражио пред судом. Пошто тужилац није успио са захтјевом да се пониште оспорени акти туженог од 1.9.1992. године и од 9.12.1992. године на основу којих му је престао радни однос код правног претходника туженог, није основан ни његов захтјев да се, по овом правном основу, тужени обавезе да га врати на радно мјесто које одговара његовој стручној спреми, као ни да му исплати неисплаћени лични доходак од 1.9.1992. године, са законском затезном каматом.

У вријеме престанка ратног стања и стања непосредне ратне опасности био је на снази ЗРО, који је у члану 57. став 1. садржавао одредбу готово истог садржаја („Радник има право да у року од 15 дана од дана достављања решења другостепеног органа из члана 56. став 1. овог закона... поднесе тужбу надлежном суду ради заштите својих права, у складу са законом“). Тужиочева тужба у односу на оспорене акте неблаговремена је, према томе, и са аспекта примјене ове законске одредбе.

У вези осталих ревизионих навода, потребно је указати на слиједеће.

1.- да је директор правног претходника тужиоца „свјесно прикрио стварне разлоге за престанак радног односа“, односно да је тужилац „употребом грубе силе уз пријетњу оружјем отјеран из предузећа... само због тога што је хрватске националности“, да су „одлуке о прогону мањинских народа доносили... припадници разних паравојних формација и парадржавних институција, а извршавање таквих одлука спроводили су разни криминални и деструктивни типови“.

Пресудама нижестепених судова, као и овом пресудом не тврди се да тужиоцу није на незаконит начин престао радни однос код туженог. Тужилац је, међутим, пропустио строги законски рок од 15 дана од пријема другостепеног акта у поступку интерне заштите (у овом случају-од престанка ратног стања и стања непосредне ратне опасности) за подношење тужбе, па му само из тих разлога није могла бити пружена правна заштита. Строги законски рокови за заштиту права из радног односа прописани су ради потребе постојања правне сигурности, како на страни радника, тако и послодавца. Њиховим пропуштањем, како је већ речено, престају и сама права из радног односа чија се заштита тражи пред судом.

2.- да у конкретном случају „није било мјеста примјени Закона о основним правима из радног односа“ и да „по том закону тужитељу није могао престати радни однос.

ЗОПРО као једини пропис који је у то вријеме законски уређивао материју заштите права из радног односа, примјењивао се је у Републици Српској у току 1992. године, што је касније потврђено и чланом 12. Уставног закона за спровођење Устава Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 21/92). Ниједним правним актом у току 1992. године ЗОПРО није био стављен ван снаге, нити је постојао други законски акт који би предвиђао другачије рјешење за ово правно питање.

3. – да су акти о престанку радног односа тужиоца „апсолутно правно ништави“ и да „као такви нису могли производити никакав правни учинак“.

Акти предузећа и других послодаваца о престанку радног односа радника могли су се побијати, у смислу одредаба чланова 80, 81, и 83. ЗОПРО, а касније чланова 56. и 57. ЗРО у строго одређеним законским роковима. Пропуштање тих рокова повлачило је и дефинитиван губитак права из радног односа о коме је таквим актом одлучено. Тиме је искључена могућност постојања „апсолутно правно ништавих“ аката о престанку радног односа који не би могли „произвести никакав правни учинак“, са даљом последицом да се у односу на њих „право на истицање ништавости не гаси“.

4. – да су судови „морали судити аналогном примјеном одредаба члана 109. и 110. Закона о облигационим односима и тако тужитељу пружити заштиту од криминалног понашања других“.

Законом о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“, број 17/93 и 3/96, у даљем тексту: ЗОО) „уређују се облигациони односи који настају из уговора, проузроковања штете, стицања без основа, пословодства без налога, једностране изјаве воље и других законом утврђених правних чињеница“ (члан 1.), а не односи из права на рад. Одредбе чланова 109. и 110. ЗОО (о истицању ништавости и неограниченом истицању ништавости у односу на уговоре) нису се из тих разлога могле ни аналогно примијенити у овом парничном поступку.

5. – да је тужилац био жртва починилаца кривичног дјела ратних злочина против цивилног становништва, да су према њему примјењене мјере застрашивања и терора, да је лишен права на правилно и непристрасно суђење, да му је одузета слобода и угрожена егзистенција и да „нема ни говора да је закаснио с тужбом“.

Евентуална кривичноправна одговорност се мора посматрати одвојено од грађанскоправне одговорности. Ако отказ радног односа тужиоцу доиста представља кривично дјело, како он тврди, ова околност може бити од утицаја само на кривично-правну одговорност учиниоца тог дјела, а не и на рок у коме је тужилац био дужан да се обрати суду за заштиту повријеђеног права. Из стања у списима произилази да је тужиоцу омогућено остваривање свих права која му припадају у парничном поступку и да су пресуде нижестепених судова засноване на одговарајућим законским одредбама. Због тога се не могу прихватити његови наводи да је био лишен права на правилно и непристрасно суђење. Још једном се указује на то да тужилац није успио у овом спору, не зато што би му радни однос престао на законит начин (о меритуму се није ни могло расправљати у овој парници), него ради тога што је тужбу поднио по протеклу прописаних строгих законских рокова о чему је већ било ријечи. Прописивање тих рокова није у супротности са актима међународног права, које је вјероватно имао у виду тужилац.

6. – Супротно тврдњи ревидента, овај суд налази да пресуде нижестепених судова нису захваћене процесним недостацима из одредаба члана 354. став 2. тачка 13. ранијег ЗПП.

7. – Остали ревизиони наводи без утицаја су на пресуђење у овом спору.

Како из изложеног произилази, пресуда другостепеног суда у побијаном дијелу нема недостатака на које указује ревидент, односно на које овај суд пази по службеној дужности.

Сходно томе, ревизија тужиоца је на основу члана 393. у вези са чланом 386. ранијег и члановима 456. став 1. и 461. важећег ЗПП, одбијена као неоснована.

Предсједник вијећа
Петар Бајић

За тачност отправака овјерава
Руководилац судске писарне
Амила Подрашчић